

De hereenigings-gedachte van Ds Brussaard.

Tegelijk met de beschaving der classis Haarlem inzake Ds Brussaard's kerkelijke positie, viel zijn voorstel, om stappen te doen in de richting van hereeniging met degenen, die de Geref. Kerken hebben verlaten. Hierover spreekt „De Heraut“ (Prof. Kuiper) als volgt:

Ds Brussaard meent blijkbaar, dat er alleen misverstand in het spel zijn en zeker zal niemand ontkennen, zooals Prof. Ridderbos het uitdrukt, dat tengevolge van allerlei misverstanden sommigen zich ten heele of ten halve aan de zijde van Ds Geelkerken scharen, die zoodra ze doorzagen, waarom het eigenlijk gaat, niet zouden aarzelen zich van hem af te wenden en zich te stellen aan de zijde onzer kerken. In zoverre de correspondentie tusschen Ds Brussaard en Prof. Ridderbos gevoerd, dienen kan om zulke misverstand uit den weg te ruimen, zullen we dankbaar zijn. Ds Brussaard zelf kan daartoe medewerken juist om den invloed, dien hij in den kring der bezwaarden heeft. Maar we betwijfelen niet Prof. Ridderbos of van zulk een misverstand ook bij Dr. Geelkerken zelf en de geschorste of afgezetste predikanten sprake kan wezen. En we zouden zeker niet gaarne willen, dat de bronke op zijn lichtst geheeld of overpleist werd, want dan zou het gevaar, dat onze Kerken bedreigde, nog grooter zijn.

In de „Hilv. Kerkb.“ zegt de heer Fr. Kuiper:

Een algeheele herstelling verwachten wij niet en zouden wij niet wenschen. Om tot de Gereformeerde kerken te behooren, moet men inderdaad Gereformeerd wezen en wij betwijfelen wel eens of dit inderdaad het geval is.

In de „Zeeuwsche Kerkbode“ meent Ds P. van Dijk:

Wat Ds B.'s voorstel betreft, om een samenspreking te houden met de bezwaarde, geschorste en afgezetste broeders om te trachten tot herstel van de breuk te komen, ook wij staan daar sympathiek tegenover.

Doch ook — teminste wat de afgezetten betreft — legeliktijd zeer seepisch.

Daar zien we alleen eenig resultaat in, wanneer van sloude aan, van de zijde van de Ned. Geref. Kerk alles nagelaten wordt om de scheur nog grooter te maken.

Voorloopig zou er dan in ieder geval een status-quo in moeten treden, waarbij de Ned. Geref. Kerk blijft die ze is en geen propaganda voert voor haar zienswijze.

Ze kon dan dien tijd tot de Synode van Groningen besteden om op de basis van de gevoerde correspondentie Brussaard-Ridderbos eens ernstig na te gaan of er niet veel meer reden is, zich gelijk Ds Brussaard, die toch ook niet de eerste de beste is, te conformeren aan Assens besluit, dan een e-geen kerk te stichten op een negatieve basis die geen andere is dan „niet-Asken“.

Er is in het begin van het conflict menigmaal gezegd: „Breng de zaak uit de sfeer van persoonlijke gevoeligheden over naar een meerdere vergadering die objectief zal kunnen oordeelen.“

Zal er een einde komen — wat we nog willen blijven hopen, en waarom we ook in onze Geref. Kerken nog blijven bidden — dan moet het conflict weggehaald worden uit de sfeer van verdachtnaking en aantijging, en zal — gelijk Brussaard's debat met den verlegenwoordiger van de Synode deed zien — een meer objectieve taxoering van de uitspraken der Gereformeerde Kerken bij hen noodzakelijk zijn.

En Ds Hey merkt in hetzelfde orgaan op:

Over het slagen van die pogingen, wanneer daartoe besloten wordt, maken we ons geen illusies.

plecht-anker, en ooit quam men hem te onpasse“, zoo getuigde zijn lijkredenaar Gentman. Wij mogen aannemen, dat Voetius' prediking voldaan heeft aan de eischen, die hij zijnen studenten voorhield, van wie hij „welbepreide, nette, welsprekende, beweeglijke en krachtige predicationen“ verlangde. Onvoorbereid naar den kansel te gaan, uitgezonderd in geval van nood, achtte hij God verzoeken. De voorbereiding moest bestaan in gebed en studie, en ieder dienaar des Woords behoorde voornamelijk in drie boeken te studeeren: Gods Woord, het boek zijner eigene conscientie en het boek der gemeente. Met grooten ijver wijdde hij zich ook aan de catechisatie. Met zijne andere collega's was hem opgedragen het catechetisch onderwijs van de weezen, en hij onderrichtte daarbij de kleinste kindertjes „nederig en familiaer“. Het gebeurde wel eens, dat vreemdelingen, die hem wilden zien, zich naar het oude Regulierenkerkje aan den Springweg begaven, en dan vonden zij daar „een bedaeft man, staende onder veel min als twaalfjarige kinderen“, in allen eenvoud hun de eerste beginselen inprentende. Wat men wel heeft willen vertellen van Voetius' onaangenaam karakter, wordt door zulke trekjes weerlegd. Voorts hield hij des Maandags en Dinsdags in de Sint Pieterskerk catechisatie voor meergevorderden, die druk bezocht werden. Er werd zelfs beweerd, dat velen zich te Utrecht kwamen vestigen, alleen ter wille van Voetius' catechetisch onderwijs! De inhoud van dit onderricht is ons niet onbekend. Voetius zelf gaf in 1640 een boekje uit met enkel Vragen over den Catechismus, zonder antwoorden, maar zijn leerling, Cornelius Poudroyen, zond ze in 1653 in het licht met de antwoorden erbij. Van dit boekje verschenen in acht jaar tijds vier drukken; de laatste, van 1661, is door Voetius nog eens

We kunnen wel vermoeden, hoe deze verklaring van Ds Brussaard in den kring van het „Hersteld Kerkverband“ zal ontvangen worden. Die ontvangst zal niet vriendelijk zijn.

Dalton en religie.

„Het Algemeen Weekblad“ geeft dit artikel van A. Buning:

Moet ook bij ons godsdienstonderwijs een der moderne onderwijsstelsels toegepast worden?

De kwestie is reeds nu en dan ter sprake gekomen, o.m. op het Amerafoortse Congres van den Protestantenvond en op een Noord-Hollandsche predikantenvergadering.

In Gronoio wordt het Daltonstelsel bij de catechisatie toegepast.

Een onzer groote bladen bevatte daar onlangs mededeelingen over.

In het nieuwe werk van A. J. Lynch „The Rise and Progress of the Dalton-plan“ wijst de schrijver op een boekje van Miss Hetty Lee, M. A. waarin deze betoogt dat bij het godsdienstonderwijs van thans dezelfde methode moet toegepast worden als in de scholen der moderne opvoeders, n.l. het Dalton-stelsel.

Men weet dat dit stelsel tot het zelf verwerven van kennis en inzicht wil aansporen en lust tot dien arbeid wil geven.

Miss Lee heeft een groot aantal „taken“ (assignments) opgesteld. De leerlingen moeten binnen een bepaalden tijd deze taken afmaken. Hier volgt een „taak“:

1. Schrijf het eerste hoofdstuk van het boek Amos over. Maak een kaart en teeken daar alle plaatsen op, die daarin genoemd worden.

2. Hoe zag het boek Amos er uit, toen 't voor 't eerst geschreven werd? (Hierbij en bij de beantwoording van andere vragen kan het boek „The Making of the Bible“ gebruikt worden.)

3. Wat kunt ge vertellen van het dagelijksch leven van Amos?

4. Welke merkwaardige dingen en geluiden zag en hoorde Amos in zijn eenzaam leven. Waaraan herinnerden deze hem?

5. Bekijk de platen van de heuvelen in de nabijheid van de geboorteplaats van Amos en van Hebreuwsche sephardiers en beschrijf dan eens een dag in het leven van Amos, zoo als ge meent dat hij zou kunnen doorbrengen.

6. Maak een kaartje en geef daarop aan: het dorp Tekoa, de stad Jeruzalem, waar Amos zijn hout ging verkoopen, de groote weg van Juda naar Israël, waar hij langs trok, de Israëlietische steden Samaria en Jizreel, die hij bezocht.

7. Bekijk de plaat van de stad Samaria. Hier zag Amos arme menschen in nauwe straten en rijke lieden, die in prachtige paleizen woonden.

8. Aan welke slechte daden maakten de rijken zich schuldig?

9. Elk jaar vierden de rijken van Israël feest en kwamen zij te zamen ter bedevaart in Bethel en Gilgal. Teeken deze plaatsen op je kaartje.

10. Wat zag Amos dat deze rijke lieden deden zelf toen zij God aanbaden te Bethel en Gilgal?

11. De rijken van Israël meenden dat alles in orde kwam omdat zij tot God baden, ofschoon zij wrede en onrechtvaardig waren. Wat dacht Amos dat met hen allen zou gebeuren?

12. Vertel in je eigen woorden hoe Amos zijn kudde verliet en een profeet en prediker werd.

13. Amos trok door het land Israël zijn boodschap predikend. Wat hield deze in?

14. Ten slotte kwam Amos tot de vergaderplaats der rijken in de stad Bethel. Maak een kaartje en teeken daarop zijn reis van Tekoa.

15. Welke boodschap bracht Amos te Bethel?

16. Wie was priester in Bethel en wat deed hij?

17. Lees na wat er te Bethel gebeurde. Schrijf dit op in den vorm van een scène uit een drama.

18. Men meent dat Amos door de rijken naar zijn

geheel overzien en verbeterd, en daarvan is in 1891 door Dr A. Kuiper een herdruk bezorgd. De vragen en antwoorden in deze Catechisatie, over de leere des Christelijken Catechismi zijn door toevoeging van de letters a, b, c en d in vier rubrieken verdeeld: a en b duiden aan, dat ze bestemd zijn voor eerstbeginners, terwijl de met c en d geteelde voor meergevorderden bestemd zijn. Wie de 800 compres gedrukte bladzijden van dit klein-octavo boekje had doorgewerkt, mocht een wel onderlegd belijder heeten. Reeds in Voetius' dagen is met dit boekje de spot gedreven, en later is dit zelfs van hooggeleerde zijde herhaald. Men wees dan op een vraag als deze: „Voeght het wel, dat de ouders op den Vastelavond pannenkoeken bakken?“, en men vergat dat er bijstond „volgens het oude gebruik“. Waar onze vaders alles deden om de Roomsche feestdagen uit ons volksleven te doen verdwijnen, was een dergelijke vraag niet overbodig. Dr Kuiper heeft in de voorrede voor zijn uitgave er met nadruk op gewezen, dat dit boekje thans niet meer als leerboekje zou kunnen gelden (trouwens, ik vermoed, dat Voetius zelf de met d gemerkte antwoorden, waaronder er zijn, die meer dan vijftig regels tellen, niet van buiten liet leeren), maar dat wij er in kunnen vinden „wat al dan niet in de Gereformeerde lijn ligt“.

Uit de eerste jaren van Voetius' Utrechtschen tijd dagteekenen nog enkele Hollandsche boekjes. In 1640 verscheen een boekje tegen de aflaten door paus Urbanus VIII aan de Roomsche-Katholieke Nederlanders toegezegd. In 1642 voorzag hij den nieuwen druk van het door den Zwolschen predikant Schuttenius uit het Engelsch vertaalde werkje van Lodewijk Bayly, De Practijcke ofte Oefeninge der Godsalighejdyt, met

dorp werd teruggedreven en daar het boek schreef. Waarom zou hij dat geschreven hebben?

20. Schrijf de verzen over die je 't mooiste vindt in het boek Amos en leer deze van herten.

21. Indien Amos in ons land kwam, wat zou hij dan zeggen van ons volk en onze steden?

Miss Lee verkaart in haar werkje over het Daltonstelsel in het Godsdienstonderwijs dat de methode door haar met zeer veel succes is toegepast.

Los van de kerk.

Ds H. Bakker zegt in „De Gereformeerde Kerk“:

Ik las bijv. in de „Reformierte Kirchenzeitung“ onder „Verscheidenheden“, hoe de „Welt am Abend“ na de Paaschdagen zich de volgende ontboezening veroorloofte: „De dagen van de inzegening hebben ons weer eens aangeleerd, hoe vele arbeiders-ouders hun kinderen nog confessioneel besmetten laten. Wat zou het zijn, wanneer men deze dwaze en lafe ouders eens vooral brandmerkte! Ik roep u op tot een kerken-boycot! De vereniging van proletarische vrijdenkers moet een eenvoudig spelde uitgeven, verkoopprijs ongeveer 20 pfennig, ten bate van de „Kirchenaustrittsbewegung“ (d.i. een beweging om de kerk te verlaten), misschien slechts met de woorden: Weg met de Kerk! Zulk een spelde zal slechts in de arbeiders-organisaties tegen bewijs van „Kirchenaustritt“ worden uitgereikt. En de dragers hebben de verplichting, alle collega's en partijgenooten, die dit spelde nog niet dragen, het leven zoo zuur mogelijk te maken door spottend en grappen, maar ook op ernstige wijze. Ze moeten niet met hen „kneipen“ (d.i. een glas bierdrinken), niet uitgaan, niet vriendschappelijk omgaan! De druk van miljoenen vrijdenkers in Duitschland moet, goed georganiseerd, zoo sterk worden, dat zich geen arbeider of meer aan onttrekken kan. Op die manier kan men een campagne van een maand ondernemen, om die eventueel na zekeren tijd te herhalen.“

Wat tot troost bij zooveel ongeloofs-harstocht dienen kan, is wel dit: blaffende honden bijten niet. Maar nog veel meer, dat de godsdienst onuitroeibaar is. Het „xemen religiois“, de godsdienstlieden, overblijft van het goddelijk beeld dat de mensch eenmaal droeg, lart ook den meest verwaaten vrijdenker in zijn vervolingswaan.

Wan juist uit de rijen der vrijdenkers zelve komt de religie steeds weer naar voren treden. Büchner, de bekende materialist, stichtte in zijn dagen den „Bond van Vrijdenkers“; naderhand werd deze bond omgedoopt in „Bond voor Geestesvrijheid“. En nu, Mei van het vorige jaar, proclameerde de redacteur van het tijdschrift van dezen bond een nieuwen godsdienst, de menscheijdelijde. Arme vrijdenkers, beproefte fanatici! Zoo kankert het kwaad tot in uw minnendste mannen voort. Immers, de godsdienst is het kwaad!

La Cause.

In de „Herv. Kb. v. Den Haag“ schrijft Dr v. Gheel Gildemeester:

Wij willen nu iets mededeelen over het ontstaan en de organisatie van die sympathieke beweging onder de geloovige franche protestanten die „La Cause“ genoemd wordt; en ieder weet, dat deze zaak „de zaak“ is van de protestantsche evangelisatie in Frankrijk.

Zij is een zendingsbeweging in de eerste plaats; men moet dien zendingsarbeid organiseren. En later:

La Cause is min of meer een christelijke arbeidsheurs; een instelling waar „vraag en aanbod“ van christelijk werk tot elkaar komen. En opdat er voor een ieder gelegenheid zal zijn zijne krachten op de voordeeligste wijze te ontplooiën, worden er een uitgebreid getal „groepen van actie“ opgericht.

1e. Daar is ten eerste de groep der pioniers. Natuurlijk behooren daar de predikanten bij. Maar

aanteekeningen. Daarin gaf hij blijk van de Hollandsch-Calvinistische nuchterheid tegenover de soms gewaagde beweringen van den, zoo ik mij niet vergis Episcopalschen, Brit: eenne wil ik hier afschrijven: „Men moet wel toesien, dat men ydelick ende periculeuselick in het getal van seven geen mystieke perfectie, of kracht, of bekentenisse en soecke of en stelle“. Met Voetius' correcties beleeft het boekje een aantal drukken. Tusschen deze beide uitgaven valt de Catechisatie over den Catechismus der Remonstranten, die hij op verzoek der Provinciale Synode opstelde en den 23sten Maart 1641 aan de Predikanten en Ouderlingen der Kerken Christi in de provincie Utrecht opdroeg. Aan het slot voegde hij toe Dry Disputatiën: d'Eerste van de fundamentele Articulen ende dwalinghen; d'andere twee van de noodzakelijckheyt ende nutticheyt van het leere-stuck van de H. Dry-Eenicheyt. In ongeveer 1000 bladzijden werden hier de Remonstrantsche dwalingen ook in hun verband met de leeringen van Socinianen, Dooperschen en Roomschegezinden, eenvoudig en duidelijk voor Hollandsche lezers uiteengezet.

Zoo trad Voetius bij voortdurend op als een wakker herant voor de Gereformeerde belijdenis en de Gereformeerde levenspraktijk.